

THESIS IX.

Demonstratio fidei universalis in praesentiam realem ex modo, quo Patres dogma assumunt instar principii in disputatione de aliis doctrinae capitibus.

« Antiquitas, universalitas et consensus christianae fidei in veritate corporis et sanguinis Christi substantialiter praesentis in Eucharistia insuper demonstratur ex mira constantia, qua ss. Patres hoc dogma in disputationibus adversus haereses velut principium constabant omnibus compertum. Solent enim Patres inde ab aevo apostolico hac ipsa veritate realis et substantialis corporis ac sanguinis Filii Dei in Eucharistia confutare nominatim haereses omnes contra Dominicam incarnationem exortas, sive de natura assumpta, sive de modo assumptionis, sive de persona assumente illae errarent. »

Haeretici omnes qui circa Verbi incarnationem errabant, sive negantes veram humanam naturam assumptam esse aut adhuc permanere in Christo (ut multiplices Gnosticorum et Monophysitarum sectae), sive dividentes hominem Christum et Verbum Deum in duas per se subsistentes personas (ut Nestoriani), sive negantes Verbum assumens esse verum Deum (ut Ariani), ex his ipsis haeresibus per necessariam consequentiam etiam errabant circa mysterium Eucharistiae. Secundum falsas scilicet suppositiones quibus personam et naturas Christi constituebant, Christum eundem etiam in Eucharistia praesentem agnoscebant, ita ut e. g. Eutychniani corpus et sanguinem in divinitatem conversum, seu quomocumque humanitatem cum divinitate in unam naturam coalescentem in Eucharistia colerent; Nestoriani contra non carnem Deo Verbo propriam et hypostatice unitam, sed carnem hominis per se subsistentis cum Verbo solum inhabitatione coniuncti in sacramento praesentem esse crederent. Haec vero ipsa haeticorum doctrina de Christo in Eucharistia, respondens eorum haeresi de incarnatione, evidenter demonstrat fidem universalem de praesentia reali eiusdem Christi salvatoris in Eucharistia, qui quondam visibilis in terris conversatus est,

et nunc sedet ad dexteram Patris; praesertim si una consideretur modus disputandi catholicorum Doctorum adversus easdem haereses. Assumunt enim hanc communem omnibus christianis et extra controversiam positam doctrinam de Christo, ratione corporis et sanguinis sui in sacramento vivifico Eucharistiae substantialiter praesente, tamquam principium certum tum ad realitatem carnis et naturae humanae assumptae, tum ad unitatem divinae personae Christi Dei hominis demonstrandam.

Imo Gnostici docetae ipsi asserentes, visibilem Christi naturam solum apparentem (*κατα το δοκεῖν*) non veram fuisse, corpus et sanguinem Christi in Eucharistia, quantumvis id postulare videretur systematis consequentia, negare saltem palam et diserte plerumque non audebant, ut colligitur ex modo, quo contra eos disputant Irenaeus (1) et Tertullianus.

Ceterum quamvis octo primis saeculis fides circa mysterium Eucharistiae ita fuerit constans et universalis, ut de eo *directa et explicita* controversia cum ipsis haeticis nulla adhuc fuerit, comparent tamen vestigia obscurarum

(1) Marcus Valentini discipulus « sanguinem Gratiae quae de supernis est, » praestigis vel fraudibus visibiliter praesentem sistere attentabat, quo facilius hominum simplicitati imponeret, quamvis illius Gratiae seu Aeonis supernae in coelesti pleromate collocatae nullus verus sanguis fingi potuerit (vide Iren. l. I. c. 13. n. 2.). Manichaei ipsi absurdo pantheismo fingentes Deum suum captivum in rebus corporeis et Christum « suspensum ex omni ligno, » conabantur suam doctrinam defendere ex christiana fide de Christi praesentia in Eucharistia. « Cur arbitretur Faustus *parem nobis esse religionem circa panem et calicem* nescio.... Noster autem panis et calix non quilibet, quasi propter Christum in specie et sarmentis ligatum, sicut illi desipiunt, sed certa consecratione mysticus fit, non nascitur. Proinde quod non ita fit, quamvis sit panis et calix, alimentum est refectionis non sacramentum religionis... Vobis autem per fabulam vestram in escis omnibus Christus ligatus apponitur... Quomodo ergo *comparas panem et calicem nostrum, et parem religionem dicis errorem longe a veritate discretum*, peius desipiens quam nonnulli, qui nos propter panem et calicem Cererem et Liberum colere existimant?... A Cerere et Libero paganorum diis longe absumus, quamvis panis et calicis sacramentum, *quod ita laudastis, ut in eo nobis pares esse volueritis*, nostro ritu amplectamur. » S. August. contr. Faust. l. XX. c. 13.

quarundam sectarum, quae negationem realis carnis Christi in sacramento ex aliis earum principiis necessario consequentem, etiam palam profitebantur. Huiusmodi sunt doctetae illi, quorum meminit s. Ignatius ep. ad Smyrn. n. 7; Gnostici alii apud Iren. l. I. c. 21. n. 4., et clarius apud Origen. de orat. n. 5. (T. I. p. 204.), apud Theodoretum haeretic. fabular. l. I. c. 10. 11; tum fortasse Massaliani apud Theodoret. Hist. Eccl. l. IV. c. 10. Quod Macarius Magnes, Theodorus Heracleota et Theodorus Mopsuestenus (vide supra p. 108.) polemicè agere videntur contra aliquos dicentes, Eucharistiam esse figuram corporis Christi, vel de modo tantum loquendi vel certe de singularibus hominibus non de errore in sectam coalescente intelligendum est, sicut etiam privatus erat error monachi Scetiotae, de quo narratur in monumentis graecis Cotelerii (quae citavimus ibidem) (1). Iconoclastae vero confutati in synodo VII. (Harduin. T. IV. p. 367–371.) quoad Eucharistiam non in re ipsa substantialem praesentiam negasse dicendi sunt, sed modum loquendi periculose perverterunt ad subsidium suae haereseos contra usum imaginum. Cf. Card. Du Perron l. II. p. 649. seqq. (vid. supra p. 107.).

(1) Documentum ita habet. « Narravit Pater noster Abbas Arsenius de quodam sene Scetiota (in eremo aegyptiaca Σκητη)... qui dicebat, panem quem sumimus, non esse natura (φύσει i. e. substantialiter) corpus Christi sed antitypum. Et audierunt duo senes, quod talem proferret sermonem... Unde ad eum profecti dixerunt: Abba, audivimus de quodam sermonem infidelem, quod dicat, panem quem sumimus, non esse natura corpus Christi sed antitypum. Respondit senex: ego sum, qui ita sentio. Illi vero monuerunt eum hisce verbis: Abba, noli sic tenere, sed quemadmodum tradidit Ecclesia catholica; nos enim credimus, quod ille panis est corpus Christi, et calix ipse sanguis Christi secundum veritatem et non secundum figuram (κατ' ἀληθειαν καὶ οὐ κατ' ἀντίτυπον). Sed sicut in principio pulverem sumens de terra formavit hominem secundum imaginem suam... ita etiam de pane, de quo dixit: corpus meum est, sic credimus, quod secundum veritatem corpus est Christi... Dominico die venerunt ad Ecclesiam... et aperti sunt oculi eorum. Nam cum panis in sacra mensa positus fuisset, his tribus solis apparuit velut puerulus... Ut vero accesserunt ad sumendum e Sanctis, soli seni data est caro cruenta. Quod videns territus clamavit dicens: credo Domine, quod panis corpus tuum est et calix sanguis tuus. Atque illico caro in manu eius evasit panis (specie panis) secundum mysterium. »

Quod iam spectat ad modum disputandi adversus haereses ex communi et universali fide in veritatem corporis et sanguinis Christi in Eucharistia, ss. Patres pro diversitate errorum quos impugnant, alia atque alia ratione eo principio utuntur.

1°. *Adversus docetas* aliquando detestandam haeresim ostendunt, quia negata assumptione verae et substantialis carnis in incarnatione, etiam in Eucharistia veritas carnis neganda est; ut Ignatius ad Smyrnenses n. 7. (supra p. 85.); aliquando directe ex veritate vivificae carnis Christi in Eucharistia ostendunt adversus eosdem tum realitatem carnis a Verbo assumptae, tum alios gnosticos errores impugnant de demiurgo auctore rerum materialium, de pravitate materiae, de corporum nostrorum perpetuo interitu sublata spe resurrectionis, ut Irenaeus l. IV. c. 18. n. 4. 5; c. 33. n. 2; l. V. c. 2. n. 2. 3; Tertullianus contr. Marc. l. V. c. 8. (ed. Rigalt. p. 590); l. III. c. 19. p. 493. 494; l. IV. c. 40. p. 571.

2°. *Adversus multiplices monophysitarum sectas* duas in Christo naturas confundentes demonstrant Patres, impermixtam manere naturam humanam a divina diversam, ex communi professione veritatis carnis et sanguinis Christi sub visibilibus speciebus in sacramento, quam haeretici ipsi ob claritatem verborum Christi et consensionem omnium christianorum fateri cogebantur. Athanasius (contra Apollinaristas) apud Theodoretum dialog. II. (de inconfusibili) T. IV. p. 92; Theodoretus ipse dial. I. (de incommutabili) ib. p. 18; dial. II. p. 84; Leo M. serm. 91. c. 3; ep. 59. c. 2. (ed. Ballerini); Anastasius Sinaita Hodeg. c. 13. p. 232; c. 23. p. 349–351. (ed. Gretzer.).

3°. *Contra Nestorianos* distinguentes duas hypostases ita, ut alius sit homo Iesus Christus alius Deus Verbum, non iam demonstrant Patres realitatem carnis Iesu Christi in Eucharistia, sed assumentes hoc principium ab adversariis etiam citra controversiam admissum, probant, carnem Christi in Eucharistia utpote vivificam, et per quam intime unimur ipsi Filio Dei, esse carnem Dei Verbi, ac proinde non duas esse personas sed unam personam duplicis naturae divinae et humanae. Cyrillus Alexandrinus frequenter e. g.

anathemat. XI. et in eius apologia T. VI. p. 156. 192. 193; contr. Nestor. l. IV. c. 5. T. VI. p. 109-113; in Ioann. l. X. c. 2. T. IV. p. 862-864; Anastasius Sinaita Hodeg. p. 77.

4°. *Paulus Samosatenus* sanguinem Christi corruptibilem esse, evinci posse putabat ex mysterio Eucharistiae. « Scriptum est in Evangelio: et accepto calice gratias egit et dixit: accipite et dividite inter vos: hic calix est novum testamentum in meo sanguine, qui pro vobis funditur. Quomodo igitur est sanguis incorruptibilis, si dividitur, et funditur? » In responsione quae Dionysio Alexandrino describitur, admissio utique principio, distributionem et fusionem enuntiari de ipso vero sanguine Christi in Eucharistia, refellitur illatio corruptibilitatis hoc argumento: est sanguis non meri hominis, ut Samosatenus praeludens Nestorio putabat, sed sanguis Verbi Dei. Sicut ergo non ideo Spiritus Sanctus verus Deus corruptibilis est, quia dicitur effundi super omnem carnem et in specie linguarum ignitarum dividi super Apostolos; ita et sanguis Dei distributione in multos non corrumpitur (1). Opp. Dionysii Alex. ed. Simone de Magistris p. 233-237.

(1) « Surrexit primus Samosatenus loquens inique, qui diceret esse corruptibilem sanguinem Iesu, qui est Deus Israel Iesus, sanguinem qui omnem corruptionem et passionem et mortem solvit, qui redemit nos a servitute corruptionis. Sanguinem mortalis et patibilis hominis dicit, qui dixit discipulis Dominus gloriae: accipite hoc et dividite; novum testamentum est in meo sanguine; hoc facite. Et quia dixit idem: qui pro vobis effunditur... Nunc Samosatenus ut placeat Satanae, qui eum suis castris adscripsit, surrexit contra sanguinem vivificum et contra Spiritum Sanctum, conculcans ea. Si enim sanguis sanctus corruptibilis est, quia distribuitur et effunditur, reperietur etiam (corruptibilis) Spiritus Sanctus sicut sanguis vitae. Scribit enim Lucas in Act. Apostolorum (c. 2):... effundam de Spiritu meo super omnem carnem... Non igitur quia Spiritus Sanctus effusus est, quisquam corruptibilem eum dixerit, apage! neque quia dividitur. Hoc autem idem valet de vivifico sanguine... Deus est et Dominus qui distribuit nobis suum sanguinem et Spiritum... En in omnibus ostendimus torrenti iniquitatis (Samosateno), non esse corruptibilem sanguinem sanctum Domini nostri Iesu Christi, neque esse hominis sicut nos mortalis, sed Dei veri, qui est torrens voluptatis ex ipso participantibus » l. c.

5°. *Contra Arianos* Hilarius (de Trinit. l. VIII. n. 13. seqq.) aliique assumunt realitatem corporis Christi in Eucharistia, ut nostram unionem cum Christo et inter nos ipsos non solum per affectum esse demonstrant, sed per reale corpus Christi; quod est unum numero in omnibus suscipientibus, atque ita in adversarios retorqueant argumentum contra unitatem naturae Patris et Filii deductum ab haereticis ex verbis Christi: ut omnes unum sint, sicut ego et tu Pater unum sumus. (Vide supra p. 111: cf. p. 102.).

Addere his possumus disputantem *contra Pneumatomachos* Isidorum Pelusiotam, qui divinitatem Spiritus Sancti probat ex constanti apud omnes veritate, quod sicut Pater et Filius, ita Spiritus Sanctus sua virtute « panem communem reddit in mensa mystica proprium corpus incarnationis Filii » (*σωμα ιδιον της αυτου σαρκωσεως* h. e. illud ipsum corpus, quod in incarnatione assumpsit). L. I. ep. 109. ad Marathonium.

THESIS X.

Explicatio veri sensus in quibusdam obscurioribus locutionibus ss. Patrum.

« Ipse universalis consensus et publica quotidiana fidelium professio » mysterii nullo adhuc instante adversario, una cum aeternae disciplina » coram non initiatis diligenter custodita effecit, ut Patres non raro citra » periculum erroris pro fidelibus, fundamentali dogmate supposito, ad alia » doctrinae capita cum illo connexa se convertere hisque modum loquendi » de Eucharistia adtemperare potuerint. Huiusmodi ergo Patrum locutiones non velut dogmatis negationes, sed velut deductiones ex dogmate » supposito intelligi debent. »

Consensus omnium Ecclesiarum in superioribus satis demonstratus; propria doctrinae ratio, quae sicut in quotidiano usu practico ita necessario in explicita semper erat professione omnium fidelium; principia aliunde compertissima ss. Patrum, quibus nihil umquam fuit sanctius quam consensus cum antiquitate et universitate, nihil tam exse-